

Lavere skatter og høyere ulikhet: Helt greit?

av Ingar K. Haaland og Thomas M. Haavik, Master i økonomi og administrasjon, Norges Handelshøyskole, våren 2014

Ulikhetene i USA har økt dramatisk over de siste tiårene, men til tross for dette har skattene for de superrike blitt halvert over samme tidsrom. Hva kan forklare denne utviklingen? Vår forskning viser at amerikanske velgere hadde foretrukket høyere skatter hvis de var klar over hvor mye ulikhetene har økt de siste tiårene.

Thomas Piketty har med sitt magnum opus *Capital in the Twenty-First Century* satt ulikhet på toppen av den politiske agendaen i USA og ellers i den vestlige verden. I tillegg til å integrere teori om økonomisk vekst og fordeling av inntekt, har Piketty gravd frem sjokkerende tall om økende ulikheter i den vestlige verden. Et standard mål på ulikhet er hvor mange prosent av total inntekt den rikeste ene prosenten får. I USA har dette tallet økt fra 8.2% i 1980 til 19.3% i 2012.

Ifølge standard økonomisk teori vil velgere svare på økende ulikhet ved å kreve høyere skatter - det er mer å tjene på å skattlegge de rike hardt når ulikhetene går opp. Det som overrasker økonomer er at USA isteden har *halvert* marginalskattesatsen for de superrike over samme periode, fra 70% i 1970 til 35% i 2012. Standard økonomisk teori kjennetegnes gjerne ved sine antagelser om at individer har perfekt informasjon og er fullkomment rasjonelle. En potensiell forklaring på hvorfor amerikanske velgere ikke har tatt ulikhet på alvor gjennom å kreve høyere skatter kan være at de ikke er klar over hvor mye ulikhetene faktisk har økt.

For å teste om dette er en gyldig forklaring gjennomførte vi et eksperiment der én gruppe fikk informasjon om økende inntektsulikhet, mens en tilsvarende kontrollgruppe ikke fikk det. Eksperimentet ble gjennomført på et utvalg amerikanske statsborgere rekruttert online via Amazon Mechanical Turk. Resultatene fra eksperimentet utfordrer antagelsen om at velgere tar

informerte valg: Gruppen som lærte om økende ulikhet ønsket å skattlegge den rikeste ene prosenten mye hardere enn kontrollgruppen som ikke fikk noen slik informasjon. Med ulikhet høyt på den politiske agendaen tyder våre funn på at skattene for de aller rikeste i USA vil gå opp etter hvert som amerikanske velgere i økende grad blir klar over hvor mye ulikhetene faktisk har vokst.

Også i Norge har ulikhetene økt, men omfanget er mindre dramatisk enn i USA: I 1980 fikk den rikeste ene prosenten i Norge 4.6% av total inntekt, i 2011 hadde dette tallet økt til 7.8%. Marginalskattesatsen for de med høyest inntekt har imidlertid falt drastisk også i Norge, fra 70.1% i 1980 til 47.8% i 2011.

Det er et åpent spørsmål om norske velgere ville godtatt lavere skatter for de med høyest inntekt hvis de visste at ulikhetene hadde gått opp over samme tidsrom, men erfaringene fra vårt eksperiment tyder på at så ikke er tilfelle. Neste punkt på vår forskningsagenda blir derfor å undersøke ut to relaterte spørsmål: 1) er nordmenn – i motsetning til amerikanere - klar over at ulikhetene har økt over de siste årtiene? og 2) vil de svare på denne informasjonen ved å kreve høyere skatter? Svaret på disse spørsmålene kan ha betydning for hvilke skattereformer som er politiske gjennomførbare: Hvis befolkningen legger sterk vekt på ulikhet uten å være klar over hvor mye ulikhetene faktisk har økt, kan venstresida i Norge muligens ha et ess i ermet i kampen mot fjerning av formueskatt og lavere toppskatter.